

Kotimaisen geotieteen leveä kärki

Kirja-arvio: Haapala, I. (toim.) 2012. From the Earth's Core to Outer Space. Lecture Notes in Earth System Sciences 137, Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 340 s.

Laajasti ymmärrettynä geotieteet ovat kansainvälisesti harjoittajiensa määrään nähden suhteellisen monialainen kokonaisuus. Tästä johtuen alan kokonaisvaltainen katsaus kärsii miltei väistämättä pirstoutuneisuudesta. Käsillä oleva kokoelma on kunnianhimoinen yritys mahdollistaa kattaus merkittävintä kotimaista geotiedettä samoihin kansiin.

Kokoelma koostuu johdannon lisäksi 21:stä artikkelista, jotka on järjestetty neljään suurempaan, kirjan nimeä heijastelevaan, teemaattiseen kokonaisuuteen. Seitsemän ensimmäistä artikkelia käsittelevät Fennoskandian alueen maankuoren syntyä ja kehitystä. Osan kaksi neljä artikkelia käsittelevät Itämeren tutkimusta. Kolmannessa osassa käydään läpi ilmastomuutoksen tutkimusta ja moninaisia vaikutuksia erityisesti Pohjois-Euroopan ja arktisten alueiden näkökulmasta. Neljäs osa lähettää lukijan matalan kiertoradan ja aurinkokunnan muiden kappaleiden kautta matkalle kohti mahdollisia ulkoavaruuden astrobiologisia löytöjä.

Teoksen alkuperäinen suomenkielinen versio, Maan ytimestä avaruuteen (Haapala ja

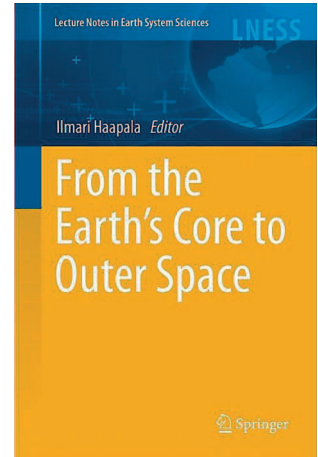
Pulkkinen 2009) oli laajemmalle yleisölle suunnattu ja yleistajuisempi, mutta samalla myös suppeampi esitys samoista aiheista.

Laajennettua ja syvennettyä uutta teosta ei voi enää oikeastaan nimittää ainakaan kokonaisuutena populaariksi, mutta englanninkielisenä sen ensisijaisena tarkoituksena lienee ollut ennemminkin kansainvälisen ammattiyhteisön tavoittaminen.

Kohdeyleisön määrittely on kuitenkin, ehkä osittain aiemman julkaisun perintönä, jäänyt tässä kokoelmassa hieman puolitiehen, mikä näkyy artikkeleiden epätasaisuutena.

Esimerkkinä tästä käy kattava Mars-lentojen historiaa ja tulevaisuutta käsittelevä artikkeli (Pellinen 2012), joka uponnee hyvin myös suureen yleisöön verrattuna vaikkapa uusimpaan petrologiseen in situ -isotooppianalytiikkaan yksityiskohtaisesti perehtyvään lukuun (Rämö 2012).

Showcase -kokonaisuutena teos ei tästä syystä oikein onnistu, mutta toimii sen sijaan paremminkin helppolukuisena käsikirjana, vaikkapa alan kotimaisia opiskelijoita ajatellen. Suurin osa artikkeleista syvennyy aihe-

seensa seikkaperäisesti, mutta kuitenkin riittävän yleisesti, jotta yleiskuvan muodostaminen onnistuu aiheisiin myös aiemmin perehtymättömältä lukijalta.

Kokoelmassa on luonnollisesti myös päällekkäisyytensä (kuten esim. Itämeren happitasapainomekanismien käsittely usean kertaan), mikä ei kuitenkaan mahdollista käsikirjakäyttöä ajatellen ole välttämättä huono seikka, päinvastoin.

Vaikka luvut toimivatkin yksittäisinä artikkeleina kokonaisuutta paremmin, olisi varsinaista käsikirjakäyttöä silmällä pitäen useimpiin artikkeleihin kuitenkin pitänyt laatia laajemmat lähdeluettelot. Kansainvälistä kohdeyleisöä ajatellen on myös ehkä hieman kiusallista, että muutamien artikkeleiden englanninkieli jättää jonkin verran toivomisen varaa.

Geologin silmään teoksesta pistää myös se, että Itämeren altaan sedimentologiaa ei kokoelmassa käsitellä käytännössä lainkaan, vaikka meriteemalle on varattu oma kokonaisuutensa. Myös monikansallisia intressejä jakavan murtovesialtaan geologisen tutkimuksen (muun muassa Kotilainen ja Kaskela 2011) luulisi kiinnostavan kansainvälistä geotieteellistä yleisöä.

Muutamista puutteistaan huolimatta kirja tarjoaa kokoisekseen teokseksi melkoisen laajan katsauksen suomalaisten geotieteiden painopistealoihin ja löytäneen tiensä myös muiden kuin geologien kirjahyllyihin.

The Broad Peak of Finnish Earth Sciences

This book contains 21 articles in four themes (Crustal Evolution, Baltic Sea, Climate Change, and Space Research) that attempt to

present the broad scope of Finnish geosciences to international audiences. The collection is not as well balanced as its Finnish predecessor (Haapala and Pulkkinen 2009) but has merit as a general handbook for geoscientific topics in general. Despite of some minor shortcomings the book offers a very useful overview on Earth sciences also to readers outside the geo-community.

Viiteet

- Haapala, I. ja Pulkkinen, T. (toim.) 2009. Maan ytimeistä avaruuteen. *Bidrag till kannedom av Finlands natur och folk* 180:1–246.
- Kotilainen, A.T. ja Kaskela, A.M. 2011. Geological modelling of the Baltic Sea and marine landscapes. Teoksessa: Nenonen, K. ja Nurmi P.A. (toim.) *Geoscience for Society 125th Anniversary Volume*. Geological Survey of Finland, Special Paper 49:293–303.
- Pellinen, R. 2012. Destination Mars. Teoksessa: Haapala, I. (toim.) 2012. *From the Earth's Core to Outer Space*. Lecture Notes in Earth System Sciences 137, Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 295–308.
- Rämö, O.T. 2012. Isotopic microanalysis: In situ constraints on the origin and evolution of the Finnish Precambrian. Teoksessa: Haapala, I. (toim.) 2012. *From the Earth's Core to Outer Space*. Lecture Notes in Earth System Sciences 137, Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 103–126.

AKU HEINONEN

Geotieteiden ja maantieteen laitos
Gustaf Hällströminkatu 2 a
PL 64
00014 Helsingin yliopisto
aku.heinonen@helsinki.fi

Johan on jäkälä!

Jokamiehen jäkäläopas

”Jos metsään haluat mennä nyt, takuulla yllätyt”... Se onnistuu, varsinkin viime vuonna julkaistu *Suomen jäkäläopas* kainalossa (tai repussa, painonsa vuoksi).

Jäkälät ovat tuttuja jokaiselle luonnossa liikkujalle. Marjastajat, sienestäjät, ulkoilijat, metsänhoitajat, kiviharrastajat ja geologit näkevät luonnossa liikkueensa satoja jäkälälajeja, mutta eivät aina tule kiinnittäneeksi niihin huomiota, saatikka että osaisivat niitä välttämättä tunnistaa. Luontoharrastajia varten Helsingin yliopiston luonnontieteellisen keskusmuseon kasvimuseo julkaisikin Ympäristöministeriön tuella Suomen jäkäläoppaan, joka sai vuoden 2011 Tieto-Finlandia-palkinnon.

Itse kiinnostuin kirjasta tavattuani Sallassa kehämäisen, rakenteeltaan kukkaa muistuttavan jäkälätyypin. Halusin tietää, mikä jäkälälaji on kyseessä? Onneksi Suomen jäkäläopas oli julkaistu samoihin aikoihin. Ja oppaastahan se löytyikin (tosin ei yhtä upeana)! Tuota Sallan vihreäkivivyöhykkeen komatiittikallioilla viihtyvää lajia kutsutaan Kaarrekarveeksi (*Arctoparmelia centrifuga*), mutta se on yleinen kallioalueiden jäkälä muuallakin maassa. Taas Sallan Känespellan (ks. Kivi 2/2012) pystysuorilla kallioseinämillä bongasin punertavan, ruostetta muistuttavan Loistokeltajäkälän (*Xanthoria elegans*), mikä voi saada varomattoman malminetsijän hihkumaan innosta. Alueen kvartsijuonten onkaloissa näin puo-

Stenroos, S., Abti, T., Lohlander, K. ja Myllys, L (toim.) 2011. Suomen jäkäläopas. Norrlinia 21: 534 s. Ovh. 49,95 €.

lestaan keltaista, uraninittia muistuttavaa, nimensä mukaisesti varjoissa viihtyvää Katvekul-tajakälää (*Caloplaca microthalina*). Silokallioilta on taas jokaiselle geologille tuttu jäkäläoppaan kannessa komeileva harmaa Palleroporonjäkälä (*Cladonia stellaris*). Nimensä mukaisesti se on porojen pääasiallista ravintoa.

Monet jäkälälajit ovat uhanalaisia. Niiden uhkatekijöitä ovat talousmetsät, poronkasvatus ja kaivannaisteollisuus. Herkkiä ovat erityisesti kalkkikivialueiden jäkälät.

Suomen jäkäläopas on upeasti kuvitettu teos. Siihen kannattaa tutustua. Kirjaa selaillessa lukijaa suorastaan häikäisee jäkäläien hämmästyttävä väriiloisto ja lajikirjo. Jotkut lajit ovat niin mielikuvituksellisia, että jää pakostakin miettimään, ovatko ne ihan tältä planeetalta?

TONI EEROLA